

İRAN'IN SURİYE'DEKİ GÜVENLİK STRATEJİLERİ*

Iran's Security Strategies in Syria

Cenk TAMER**

Öz

Güvenlik, devletlerin sahip oldukları değerlere yönelik herhangi bir tehdidin olmaması durumudur. Güvenlikleştirme ise dünya ülkelerinin dış politikada belirli referans objelerine değer atfederek onları korumanın bir zorunluluk ya da bir görev olduğunu aşılması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu bağlamda İran, özellikle 2011 Arap Baharı sonrası korunmaya değer atfettiği "İslam Devrimi", "kutsal yerler" ve "ulusal bağımsızlık/Batı karşıtlığı/yabancı müdahalesi" fenomenlerini Suriye'de güvenlikleştirerek Şam rejimini açık bir biçimde savunmaya geçmiştir. İran, Suriye'deki güvenlik stratejilerini gayri nizami ve asimetrik harp yöntemleri üzerine kurgulamıştır. Bu sayede İran, yalnızca Suriye'nin değil bölgesel güvenliği de derinden etkileyecek önleyici ya da ön alıcı hamlelerini hayata geçirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, İran, Suriye, Strateji, Güvenlikleştirme.

Abstract

Security is the situation which refers to the lack of any threat to the values of states may have. Securitization is actualized in the way that the world countries, valuing certain reference objects in foreign policy, entrenches in people's mind that it is an obligation or a duty to protect the relevant objects. In this context, Iran has explicitly defended the Damascus regime by securitizing Syria especially through the phenomena of "Islamic Revolution", "holy shires" and "national independence/anti-Western and Foreign intervention agenda" after the 2011 Arab Spring. Iran's security strategies in Syria has begun to depend on unconventional and asymmetric warfare methods.

Keywords: Security, Iran, Syria, Strategy, Securitization.

* Makale Gönderim Tarihi: 17.02.2018 – Makale Kabul Tarihi: 15.05.2018

** Doktorant, Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü;
Araştırmacı, Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM),
e-posta; ctamer.11@gmail.com

Giriş

Güvenlik çalışmalarının ontolojik ve epistemolojik boyutu, uluslararası ilişkiler disiplinindeki tartışmalarla sürekli bir paralellik arz etmiştir. Özellikle eleştirel yaklaşımlarla birlikte Kopenhag Okulu'nun getirmiş olduğu güvenlikleştirme teorisi multidisipliner çalışmalarda büyük önem kazanmış ve devletlerin dış politika uygulamalarını analiz etmede işlevsel bir kurama dönüşmüştür. Eleştirel ve sosyal inşacı yaklaşımların güç kazanmasıyla eş zamanlı olarak İran'ın dış politikasında ve güvenlik stratejilerinde de bir değişim yaşanmaya başlamıştır. Tahran, bir yandan Dünya'yla yapıcı bir etkileşime girmeye çabalarırken diğer yandan güvenlik alanında güçlü bir ulusal savunma kapasitesi oluşturmaya ve caydırıcılık esasına dayalı kolektif bir strateji geliştirmeye odaklanmıştır. Bu bağlamda 2001 sonrası süreçte asimetrik savaş yöntemlerinin uluslararası arenada önemini artırmaya başlaması, İran'ın güvenlik stratejilerini de giderek ulusal düzeyden bölgesel bir boyuta taşımaya neden olmuştur. Bu manada Tahran, coğrafyada ön alıcı ve önleyici tedbirlere başvurmayı meşrulaştırmak adına İslam Devrimi ve yabancı müdahalesi gibi çeşitli referans nesnelere ve Lübnan, Irak, Suriye ve Yemen gibi ülkeleri güvenlikleştirme yoluna gitmiştir. Böylelikle İran, ilgili ülkelerdeki tehditleri olduğundan daha fazla göstererek kendi bekası için güvenlik tedbirleri almayı meşrulaştırma gayretine girmiştir.

Bu çalışmanın teorik çerçevesinde güvenlikleştirme kuramından yararlanılmıştır. İlk aşamada güvenlik kavramına ve hibrit savaş stratejisine açıklık. İkinci bölümde ise İran'ın güvenlik stratejileri bağlamında Suriye'nin önemine değinilmiş ve İran'ın güvenlik yapılanması anlatılmıştır. Bu kapsamda İran'ın güvenlik kurumlarının hibrit savaş stratejisindeki yeri ve Suriye'ye müdahaledeki önemi ortaya konmuştur. Ardından "İran dış politikasındaki Suriye" başlığı altında güvenlik merkezli dış politika inşası sürecine vurgu yapılmıştır. Daha sonra çalışmanın temel konusunu oluşturan İran'ın güvenlik stratejinde Suriye konusu ele alınmış, alt başlıklarda Tahran'ın hedefleri ve kullandığı yöntem, söylem ve araçlar incelenmiştir. Ardından meselenin bölgesel güvenliğe etkileri ve sonuç bölümleriyle çalışma tamamlanmıştır.

1. Güvenlik Kavramı

Güvenlik, Muhammed Ayoob'a göre, devletlerin sahip olduğu değerlere, ülkesel ve kurumsal yapıya ve rejime yönelik herhangi bir tehdidin olmaması durumudur.¹ Bir devletin kendini güvende hissetmesi ise ancak ve ancak "diğerlerini kendine saldırmaktan caydırabilmesi ya da kendine saldırılması durumunda kendini başarıyla savunabilmesiyle" mümkün olabilir."² Toplum içerisinde güvenlik, sosyal güvenlik ve bireylerin fiziksel güvenliği anlamı taşırken, geleneksel güvenlik anlayışının temelini oluşturan düşünceye göre, uluslararası alandaki güvenlik büyük ölçüde güç politikalarına dayanmaktadır. Bu anlayışta güvenlik devletin bekasıyla ilgili olup buna yönelik yaşamsal bir tehdit söz konusudur.³ Bu güvenlik anlayışı, tehdidin ortadan kaldırılması için kuvvet kullanımı dâhil olağanüstü önlemler alınmasını meşru görür.⁴

Arnold Wolfers güvenlik kavramının nesnel ve öznel olmak üzere iki yönlü olduğuna işaret etmektedir: "Güvenlik, nesnel olarak, kazanılmış değerlere yöneltilen tehditleri ölçmektedir, öznel olarak, bu değerlere saldırılacağı yönünde korkuların olmamasıdır."⁵ Güvenlik, Hans Günter Brauch'a göre, konulara, toplumsal gelenekler ile değişen tarihsel şartlara ve durumlara göre uyarlanan bir kavramdır.⁶ Güvenlik kavramı, tarihsel süreç içerisinde çeşitli anlamlar kazanmış ve aktörlerin bu kavramla ilgili algıları sürekli bir devingenlik içinde dönüşmüştür. 20. yüzyılda yaşanan büyük savaşlar ve toplumsal değişimler, uluslararası ilişkilerde yeni görüşlerin ortaya çıkmasıyla birlikte güvenlik

1 Mohammed Ayoob, "Security in the Third World: Searching for the Core Variable", Norman A. Graham, der., *Seeking Security and Development -The Impact of Military Spending and Arms Transfers-*, Lynne Rienner Publishers, ABD 1994, s. 15-16.

2 Hans Günter Brauch, "Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış Güvenlik Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt: 5, Sayı: 18, Yaz 2008, s. 4.

3 Suat Dönmez, "Güvenlik Anlayışının Dönüşümü: İttifak Kavramı ve NATO", Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010 (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 4.

4 Barry Buzan vd., *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers, Boulder 1998, s. 21.

5 Brauch, *a.g.m.*, s. 3-4; Arnold Wolfers, "National Security as an Ambiguous Symbol", *Political Science Quarterly*, Cilt: 67, No: 4, 1952, s. 481-502.

6 Brauch, *a.g.m.*, s. 2.

kavramını da değişime uğratmıştır. Dönemin yapısı, güvenlik tanımı ve algılamalarını belirlemede büyük rol oynamıştır.⁷

Küreselleşmeyle birlikte gelen yeni güvenlik konseptinde savunma politikaları artık sadece siyasi ve askeri stratejiler arasında uyumu gözeterek değil aynı zamanda toplum, ekonomi, medya yönetimi ve siber teknoloji gibi çeşitli alanları kapsayan çok boyutlu güvenlik risklerini ve tehdit algılamalarını dikkate alarak kurgulanmaya başlanmıştır. Benzer şekilde, bir devletin güvenliği sadece varoluşsal tehditler üzerinden ya da toplumun geleneksel güvenlik sendromunun şekillendirdiği düşman algısı üzerinden değil uluslararası sistemde sürekli bir değişkenlik gösteren konjonktürel risk ve belirsizlikleri esas alan güncel/geçici dışsal tehditler üzerinden de şekillenmeye başlamıştır. Aktörlerin uluslararası politikada sahip oldukları itibar, güç ve kapasite, ayrıca gerginlik ve kriz durumlarına karşı bakışı, hassasiyeti ve bölgesel/küresel süreçleri etkileyiş biçimleri,⁸ küreselleşen ve dolayısıyla hız kazanan yeni güvenlik dinamiklerinde önemli (çarpan etkisi yapan -olumlu ya da olumsuz yönde- hızlandırıcı) bir rol oynamaya başlamıştır.

Yeni güvenlik anlayışında tehditlerin çok boyutlu ve sınır aşan yapısı, devletlerin ulusal güvenliklerinde öngörülemeyen riskler meydana getirmiş, düşmana karşı önleyici ve psikolojik savaş tekniklerine başvurulmaya, bu kapsamda dezenformasyon, propaganda ve algı yönetimi gibi araçlar kullanılmaya başlanmıştır. Ulusal güvenliğin sınırları artık coğrafyayla sınırlı askeri güç stratejileri üzerinden değil, toplum mühendisliği, insan psikolojisi ve medya yönetimini esas alan nesnel-sübjektif tehdit algılamaları üzerinden şekillenmeye başlamıştır.

1.1. Hibrit Savaş Stratejisi

Melez ya da karma savaş olarak da adlandırılan hibrit savaş, düzenli ve düzensiz harp yöntemlerinin eş zamanlı ve koordineli

7 Vahit Güntay, "Uluslararası İlişkiler Bağlamında Güvenlik Algısı ve Siber Güvenlik; Akdeniz Karadeniz ve Avrupa Bölgeleri Üzerine Bir Değerlendirme", *International Journal of Social Science*, Sayı: 37, Sonbahar 2015, s. 480.

8 Dönmez, *a.g.t.*, s. 5.

bir şekilde kullanıldığı; düşmanın direnç ve motivasyonunu kırmaya yönelik psikolojik harekât, dezenformasyon, algı yönetimi, propaganda ve manipülasyonun etkili bir şekilde yönetildiği; sivillerle askerler arasındaki farkın ortadan kalktığı; savaşla barış dönemleri arasındaki ayırımın bulanıklaştığı ve dolayısıyla da harbin açık veya gizli bir biçimde yürütüldüğü savaş biçimidir. Hibrit savaş aynı zamanda açık bir cephe savaşının yürütülmediği, siyasi hedeflere ulaşmak için terörist eylemler⁹, asimetrik savaş unsurları, teknolojik unsurlar ve siber savaş yöntemlerinin etkili bir şekilde kullanıldığı dördüncü nesil savaş olarak da nitelendirilebilmektedir. Oldukça yeni bir kavram olan Hibrit savaş, ilk kez 2006 Lübnan Savaşı'nda Hizbullah'ın İsrail'e karşı kullandığı harp yöntemleri için kullanılmıştır. Hibrit savaş, bir devletin başka bir devlete karşı yürüttüğü vekaleten savaşın da konusunu oluşturabilir. Buna göre bölgesel veya küresel aktörler, başarısız ya da haydut olarak nitelendirilen iç savaşın yaşandığı ülkelerde düşman ülkelerin vekil unsurlarına karşı savaşa girişebilirler. Bu noktada vekil olarak kullanılan mobilize güçler; canlı bomba ve intihar saldırıları, pusuya düşürme, suikast ve gerilla savaşı gibi asimetrik ve gayri nizami harp teknikleri sayesinde düzenli orduya karşı başarılı operasyonlar gerçekleştirebilirler. Ayrıca bu mobilize güçler, meskûn mahal (şehir) savaşında halkı canlı kalkan olarak kullanarak düzenli orduya karşı üstünlük elde edebilirler.

2. İran'ın Güvenlik Stratejileri ve Suriye'nin Önemi

Eğer bir devletin geleceğe yönelik stratejik öngörü geliştirme yeteneği yetersiz ise ilgili devletin güvenlik algılamaları da sınırlı kalmakta ve ülke güvensizlik ortamıyla meşgul olmaktadır. Diğer taraftan uzun vadeli plan ve politikalara sahip olan ülkeler daha kapsamlı güvenlik stratejileri geliştirebilmekte¹⁰ ve olası istikrarsızlık ortamını sınırlarının ötesine taşıyabilmekte ya da tehdidi sınırlarının ötesinde karşılayabilmektedir. Bu konuda Francis Fukuyama, "1990'lı yıllarda, tarihsel hayal gücündeki genel

9 Daha fazla bilgi için bkz.: Mehmet Seyfettin Erol, "Uluslararası İlişkiler Aktörü Olarak Terör Örgütleri", Haydar Çakmak, der., *Terörizm*, Platin Yayınları, Ankara 2007, s. 80-81.

10 Ahmet Küçükşahin, "Güvenlik Bağlamında, Risk ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir ve Nasıl Belirlenmelidir?", *Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Sayı: 4, 2006, s. 26.

bir zaaf ve Soğuk Savaş sonrası Batı'nın Mısır'dan Afganistan'a, dünyanın pek çok bölgesinde, devlet düzenine ilişkin ortaya çıkan krizleri kavrama beceriksizliği, en nihayet kendi ülkeleri için bir güvenlik tehdidi haline gelecekti" demektedir.¹¹ Bu doğrultuda modern İran devletinin askeri-stratejik düşünce yeteneği de tarihsel süreç içerisinde giderek sınır aşan bir karaktere bürünmüş ve tehditleri odaklı güvenlik çemberini büyük oranda sınırlarının ötesini ifade eden geniş Ortadoğu coğrafyası üzerinden çizmeye başlamıştır.

1925 yılında Rıza Şah Pehlevi'nin önderliğinde kurulan modern İran devletinin birincil hedefi, ülkenin kırsal kesimlerinde özerkliğini sürdüren etnik azınlıkların direnişine kesin bir şekilde son verecek "güçlü bir ulusal askeri kapasite geliştirmek ve uygulamak" olmuştur. İran Ordusu ülke içindeki büyük isyanları bastırdıktan sonra potansiyel dış tehditlere odaklanmaya başlamıştır. Nihayetinde İran'ın milli güvenlik stratejisi 1960'lı yılların ortalarına kadar iç odaklı kalmıştır.¹² 1968 yılında Irak'taki Ba'as Darbesi ve ardından İngiltere'nin Körfezdeki askeri birliklerini çekme kararı, bölgenin güvenlik dengesini de derinden sarsmıştır. Diğer taraftan Muhammed Rıza Şah, iktidarını 20 binden fazla Amerikan askeri danışmanının desteklediği ve güçlü Amerikan silahlarıyla donatılmış İran ordusuna ve Amerikan ve İsrail istihbarat kurumlarının yardımı ile kurulan gizli servis Savak'a dayandırmıştır. 1979 yılında İslami rejim, orduyu potansiyel bir karşı-devrimci güç olarak görmüş ve bu nedenle yeni devrimci sistemi desteklemek için yeni silahlı yapılanmaya gitmiş, bu kapsamda Devrim Muhafızları Ordusu (DMO) ve ona bağlı Besic ile Kudüs Gücü'nü yaratmıştır.¹³

2.1. İran Ordusu ve Devrim Muhafızları Ordusu

İran İslam Cumhuriyeti'nin güvenlik mekanizması, ulusal savunma ve istihbarat konuları da dahil olmak üzere iç ve dış güvenlikten

11 Francis Fukuyama, *Devlet İnşası, 21'inci Yüzyılda Dünya Düzeni ve Yönetişim*, Remzi Kitapevi, İstanbul 2005, s. 112-113.

12 Glenn E. Curtis-Eric Hooglund, *Iran A Country Study*, Federal Research Division-Library of Congress, Washington 2008, s. 257.

13 Wilfried Buchta, "Iran's Security Sector: An Overview", *Challenges of Security Sector Governance in the Middle East-DCAF*, Bildiriler, 12-13 Temmuz 2004, DCAF Conference Papers, Cenevre 2004, s. 6-7.

sorumlu olan kurum ve kuruluşların bileşiminden oluşmaktadır. İran'da devrimci güçler ile diğer devlet kurumları birbirinden giderek ayrılmaya başlamıştır. Dolayısıyla ordu ve polis gibi güçler; DMO, devrimci yapılanmalar ve düzensiz kuvvetler gibi ideolojik birimler tarafından dengelenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak İran'da sayısal açıdan güçlü fakat teknolojik açıdan eskimiş ordu birlikleri ve polis güçleri, devrimin istihbarat birimleri ve paramiliter yapılanmalar ile entegre edilmiştir.¹⁴

İran Ordusu, ulusal güvenlik konularında değerlendirme ve danışmanlık hizmeti sunma gibi geniş bir yetkiyle görevlendirilmiş, bu anlamda etkisi coğrafyadan çok işlevsel ve kurumsal kalmıştır. İran Ordusunun etkisi doğrudan silah alımında, eğitimlerde, askeri tatbikatlarda ve yıllık bütçe görüşmelerinde hissedilmektedir. Diğer taraftan devrimci karakteri ve dini liderle olan bağlarından dolayı DMO, yurtdışında yürütülen devrim ihracı politikalarından sorumludur. Eski DMO komutanlarından Tuğgeneral Ahmed Golampur'a göre, "İran Ordusu'nun görevi coğrafi sınırları korunmaktır, ancak Devrim Muhafızları Ordusu'nda İran sözcüğü bulunmamaktadır. Bu ise DMO'nun belirli sınırlara bakılmaksızın İslam devrimini ve kazanımlarını savunmayı amaçladığı anlamına gelmektedir. Bu durum Devrim Muhafızları'na İslam Devrimi'ne tehdit oluşturan her bölgeye müdahale etme imkânı vermektedir. Bizim herhangi bir coğrafi bölgeye ve herhangi bir siyasi, sosyal veya kültürel meseleye müdahil olma konusunda açık yetkimiz var. Devrim Muhafızları'nın coğrafi sınırı yoktur. İslam Devrimi DMO'nun sınırırır".¹⁵ Devrim Muhafızları; İslam Dünyası'nda özellikle Lübnan, Irak, Körfez bölgesi ve genel olarak daha geniş Arap coğrafyasında geniş bir iletişim ağına sahiptir. Böylece Devrim Muhafızları'nın etkinlik alanı İran'ın doğusundaki Afganistan¹⁶ ve Pakistan da dâhil olmak üzere Orta Doğu, Kuzey Afrika ve sınırlı olmak kaydıyla Avrupa'ya kadar uzanmaktadır.¹⁷

14 Canadian Security Intelligence, *Between Hope and Fear A New Iran?*, World Watch: Expert Note, Kanada 2016, s. 53.

15 "Extensive Interview with Gholampour", *Farsnews*, <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13950706001035>, (Erişim Tarihi: 27.11.2017).

16 Daha fazla bilgi için bkz.: Mehmet Seyfettin Erol-Oktay Bingöl, "Afganistan'da Geçiş Safhası, Bölge Ülkeleri ve 2014 Sonrası Öngörüler", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt: 5, Sayı: 10, Yaz 2012, s. 182-184.

17 Daniel Byman vd., *Iran's Security Policy in the Post-Revolutionary Era*, RAND Corporation,

2.2. İran'ın Güvenlik Kurumlarının Hibrit Savaş Stratejisindeki Yeri ve Suriye'ye Müdahaledeki Önemi

Suriye, 2006 Lübnan Savaşı'nda İsrail'e karşı Hizbullah'a askeri destek sunmuş, böylece İran'ın yardımıyla Hizbullah'ın etkin olarak kullandığı asimetrik savaş yöntemlerine yakından tanıklık etmiştir. Fakat Esad rejimi askeri stratejilerini büyük oranda geleneksel güvenlik anlayışının ürünü olan ve temelde sınırlarını korumayı amaçlayan ulusal savunma kapasitesine ve düzenli orduya dayandırmaya devam etmiştir. Suriye, İran'la 2006 ve 2007 yıllarında yaptığı güvenlik anlaşmalarından sonra Tahran'dan askeri danışmanlık, savunma teknolojisi ve diğer lojistik destek sağlasa da esasen İran'ın hibrit savaş tecrübesinden 2011 Arap Baharı sonrası faydalanmaya başlamıştır. Arap Baharında kapsamında isyan dalgasının Suriye'ye sıçraması üzerine Esad rejimine bağlı düzenli ordu birliklerinin ayaklanmaları bastırmakta yetersiz kaldığı ya da bunu acımasız katliamlara başvurarak çözmeye çalıştığı görülmüştür. Meskûn mahal (şehir) savaşı konusunda deneyimsiz olan Suriye ordusu, İran'ın telkinleri ve askeri danışmanlığıyla örtülü operasyonlarını yürütecek özel birimler kurmaya başlamıştır. Bu kapsamda Suriye'de milis güçlerin bir araya gelmesiyle bir çatı yapılanma olarak Ulusal Savunma Güçleri kurulmuş ve Şebbihalardan özel askerî harekât birimleri oluşturulmuştur. Suriye El Muhaberati'nin İran Devrim Muhafızları Ordusu'nun İstihbarat birimleriyle geliştirdiği işbirliği, ülkedeki muhalif gruplar ve diğer terör örgütlerine karşı yürütülen istihbarat savaşlarında önemli bir yer tutmuştur. Böylelikle hem Suriye rejimi hem de savaşa taraf olan aktörler hibrit savaş yöntemlerini etkin bir şekilde kullanmaya başlamışlardır.

Suriye yalnızca 2011 Arap Baharı sonrası içerisine sürüklendiği iç savaş ortamında hibrit savaş yöntemlerine maruz kalmamıştır. Aynı zamanda Suriye'yi hedef alan aktörler, bu süreçten önce de ülkedeki rejimi devirmek ve istikrarsızlıkla boğuşan bir ülke haline getirmek için hibrit savaş yönteminin öncül unsurlarına (psikolojik savaş ve algı yönetimi) başvurmuşlardır. Öyle ki günümüzde

Esad rejimi İran'ın yardımıyla gücünü pekiştirmesine rağmen uluslararası arenada birçok devlet, Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu'nu Suriye'nin tek meşru temsilcisi olarak görmeye devam etmektedir. Suriye'deki hibrit savaşın ve özellikle psikolojik hareketin galibi henüz belli değildir. Savaş ile barış dönemlerinin bulanıklaştığı dördüncü nesil savaşlarda, algı yönetimi ve psikolojik hareketin önemi Suriye örneğinde tüm açıklığıyla gözler önüne serilmiştir. Yeni dünya düzeninde savaş artık cephede, zihinlerde (Hibrit savaşın bir parçası olarak psikolojik savaş ve algı yönetimi yoluyla) kazanılmaktadır.

2.3. İran Dış Politikasında Suriye

1979 İnkılâbı sonrası İran, devlet yapılanmasını inşa ederken İslam devriminin güvenliği esas almıştır. Bu kapsamda ülke içindeki otoriteyi tesis etmek ve dış tehditlerden korunmak için ulusal savunma kapasitesini güçlendirmeye ve nihayetinde caydırıcılık oluşturmaya karar vermiş, bu kapsamda dış politikasını ulusal güvenlik stratejileriyle entegre bir biçimde şekillendirmeye başlamıştır. Başka bir ifadeyle, İslam inkılabı sonrası İran dış politikasının devrimci revizyonist bir karaktere bürünmesi ülkenin ulusal ve uluslararası güvenlik stratejilerinin birbirine entegre bir biçimde yürütülmesi gerekliliğini doğurmuş ve “dış politika ulusal güvenlik meselelerinden bağımsız düşünülemez” hale gelmiştir.

2000'li yıllarda İran dış politikasında birden fazla kırılma noktası yaşanmıştır. Bu gelişmeler 2003 Irak'ın işgali, 2006 Lübnan Savaşı, 2011 Arap Baharı ve 2013 DEAŞ'ın yükselişidir. Bunlardan son üç tanesi, İran'ın dış politikasında Suriye'nin önemini artıran ve konumunu sağlamlaştıran gelişmeler olmuştur. Dahası güvenlik eksenli bu gelişmeler Tahran'ın Şam'a yönelik politikalarını realist eksenden yeniden idealist eksene çevirmesine olanak sağlayacak bir güvensizlik ortamı doğurmuş ve böylelikle Tahran'ın Şam merkezli güç projeksiyonları hayata geçmeye başlamıştır. İran'ın dış politikasında yaşanan idealist kırılmadan sonra bir başka önemli dönüm noktası 2011 Arap Baharıyla birlikte yaşanmış ve dış politikada idealist-realist uyum süreci gözlenmeye başlanmıştır.

Şöyle ki; Arap Baharı patlak verdiğinde İran yönetimi, Tunus ve Mısır'daki gelişmelerden büyük memnuniyet duyduğunu gizlemekten, Libya ve Suriye konusunda çeşitli çekinceler dile getirmiş, Suriye rejimine yönelik uluslararası bir komplonun uygulamaya konulduğunu ileri sürmüş ve Suriye muhalefetini Batı'nın taşeronluğunu yapmakla suçlamıştır.¹⁸ İran, Suriye'deki ayaklanmaların ilk günlerinde muhalefetin gücünün sınırlı olduğunu söyleyerek Batı tarafından olayların kışkırtıldığını ve ülkede kargaşa çıkartılmaya çalışıldığını iddia etmiştir. Tahran, Suriye'deki protestoları özellikle Amerika ve Siyonist bağlantılı (yabancı destekli) olduğu gerekçesiyle kınamış ve ayaklanmaları bastırması için müttefiki Esad rejimine askeri, maddi ve teknik danışmanlık hizmetleri başta olmak üzere ciddi bir yardım furyası başlatmıştır. Fakat Tahran'ın ayaklanmalara ilk aşamada kayıtsız kaldığı görülmüştür. İran'ın Suriye konusunda yaşadığı kafa karışıklığının sebebi Tahran'ın dış politikasına ve Ortadoğu siyasetine yön veren ilkelerin çatışmasıdır. Buna göre Suriye ayaklanmasında, Suriye-İran ilişkilerinin temelini oluşturan emperyalizme karşı mücadele (yabancı karşıtlığı) ilkesi ile otoriter rejimlere karşı ezilen halkların savunulması ve kurtuluş-özgürlük mücadelelerinin teşvik edilmesi ilkesinin birbirleriyle çatıştığı gözlenmiştir. Diğer bir ifadeyle İran'ın gerektiğinde reel-politik gerçekler ışığında hareket edebileceği ve ulusal çıkarlarının gerektirdiği pragmatik düşünceyi hayata geçirebileceği ortaya çıkmıştır.¹⁹

Sonuç olarak Suriye meselesiyle birlikte İran dış politikasındaki idealist ve realist paradigma birbirine yakınlaşmıştır. Nitekim K. Ramazani; İran dış politikadaki moral (dini) değerler (motivasyon) ile pragmatizm arasındaki ikilemi, "moral (dini) pragmatik paradigma" olarak tanımlamaya başlamıştır.²⁰

18 "Iran Calls Syrian Protests a Western Plot", *Reuters*, <https://www.reuters.com/article/us-syria-iran/iran-calls-syrian-protests-a-western-plot-idUSTRE73B22V20110412>, (Erişim Tarihi: 17.11.2017).

19 Daha fazla bilgi için bkz.: Mehmet Seyfettin Erol, "İran Perspektifinden Yeni Döneme Yönelik 'İşbirliği' Modelleri", *Türk Yurdu*, Cilt: 34, Sayı: 318, 2014, s. 16-17.

20 Rouhullah K. Ramazani, *Independence Without Freedom: Iran's Foreign Policy*, Charlottesville-Londra 2013, s. 196.

2.4. İran'ın Güvenlik Stratejisinde Suriye

İran, uluslararası güvenlik stratejilerini her şeyden önce kendi ulusal güvenlik konsepti üzerinden şekillendirmekte, devrimci ilkelerinin yönlendirdiği dış politika vizyonu dahilinde yeniden kurgulamakta ve güvenlik stratejileri bağlamında tehdit-fırsat algısına karar vermektedir. Suriye sahip olduğu jeopolitik ve stratejik önem ve Şii Hilali'nde üstlendiği köprü vazifesi sayesinde İran'ın güvenlik stratejisinde merkezi bir konum üstlenmiştir. İran ve Suriye, 2004 yılında imzaladıkları stratejik işbirliği anlaşmasıyla birlikte ikili işbirliğini güvenlik başta olmak üzere çeşitli alanlarda genişletmeye başlamışlardır. Nitekim 2006 yılında imzalanan ortak savunma anlaşması ve 2007 yılında akdedilen askeri işbirliği anlaşması ikili stratejik ortaklığı daha da sağlamlaştırmıştır. Bu anlaşmalar kapsamında İran, güvenlik ve askeri anlamda Suriye'de varlığını arttırmaya başlamış, askeri danışmanlık, lojistik ve teknoloji transferi, istihbarat paylaşımı ve Lübnan Hizbullah'ına ulaşma konusunda anlaşma sağlamıştır.²¹

İran, Beşar Esad rejimiyle kurduğu ittifak ilişkisi ve askeri işbirliği sayesinde 2006 ve 2008 Hizbullah-İsrail Savaşları'nda önemli bir avantaj elde etmiş, daha da önemlisi asimetrik ve hibrit savaş tecrübesini önemli derecede arttırmıştır. Fakat 2011 yılında Suriye'deki ayaklanmaların Esad rejimi tarafından bastırılmakta zorlanması ve sivil halka yönelik katliamlar, İran'ın hayal kırıklığı yaşamasına ve rejimin geleceği konusunda endişelenmesine yol açmıştır. Öyle ki Tahran, o dönemde ülkede anayasal düzenin yeniden tesis edilebileceğine ve Esad rejiminin uzun süre ayakta kalabileceğini inanmıyordu.²² İran, Suriye'deki düzenli ordunun ayaklanmaları bastırma konusundaki başarısızlığından ve katliamlardan sonra Esad rejimine mobilize milis güçler oluşturması konusunda askeri ve teknik yardımında bulunmaya başlamıştır.²³ İran'ın telkinleriyle Suriye'de (Besic benzeri)

21 United States Institute of Peace, *Syria's Alliance with Iran*, Washington Mayıs 2007, s. 2.

22 Jubin M. Goodarzi, *Iran and Syria: The End of the Road?*, Wilson Center, Sayı: 79, Haziran 2015, s. 3.

23 Will Fulton, vd., *Iranian Strategy in Syria*, Institute for The Study of War (ISW)-AEI's Critical Threats Project, Mayıs 2013, s. 13.

Şebbiha milisleri ve (Haşdi Şabi benzeri) Ulusal Savunma Güçleri oluşturulmuştur.²⁴

Suriye, İran'ın güvenlik endişelerinin ve savunma stratejilerinin merkezinde yer almaktadır. İran'ın geleneksel güvenlik anlayışının ürünü olan ve görev tanımı büyük oranda sınır güvenliği, ulusal savunma sanayinin güçlendirilmesi, savunma planlarının yapılması ve ülke içi güvenliğin sağlanması gibi alanlarla sınırlı olan İran Ordusu'nu (*Arteş*) Suriye'de görevlendirmeye başlaması, Tahran'ın genişletilmiş, sınır aşan ve önleyici güvenlik konseptinde yeni bir boyuta geçildiğini göstermektedir. İran, halihazırda Suriye'de Hizbullah, Devrim Muhafızları ve ona bağlı tugaylar, çoğu Irak kaynaklı Şii milisler ve Esad rejimine bağlı çatı milis yapılanma olan (Irak'taki Haşdi Şabi'ye benzer) Ulusal Savunma Güçleri ve Esad rejiminin gizli operasyon gücü Şebbihalar vasıtasıyla kendisi için tehdit oluşturan unsurlara karşı sert, ön alıcı ve saldırgan tedbirlere başvurmaktadır. Tahran, Suriye stratejilerini askeri ve diğer istihbarat faaliyetleri²⁵, gizli operasyonlar, Devrim Muhafızları ve Şii milislerin gönderdiği bilgiler ışığında geliştirmektedir.

İran-Suriye ilişkileri tamamen jeostratejik temelli bir işbirliğine ve bölgesel dayanışma eksenli bir çıkar birlikteliğine dayanmaktadır. İran Devrimi'nden sonraki 20 yıl boyunca, her iki ülke de Batı karşıtı bir duruş sergilemiş, İsrail'le barışı reddetmiş ve Saddam'ın Irak'ına karşı çıkmışlardır. Neredeyse bütün Arap Dünyası İran'la olan savaşında Irak'ı desteklerken Şam Tahran'ı desteklemiş ve nihayetinde ikili ilişkiler günümüzde stratejik ortaklık boyutuna ulaşmıştır. İran'ın Suriye'yle olan ilişkisi, Lübnan'daki Hizbullah'a destek olarak İsrail'e karşı direnişini güçlendirmesine ve genel olarak Levant'taki (Akdeniz'in doğusunda) etkinliğini arttırmasına imkân sağlamaktadır. İran Hizbullah-Esad bağlantısı sayesinde

24 Ali Ansari-Aniseh Bassiri Tabrizi, "The View from Tehran", Aniseh Bassiri Tabrizi-Raffaello Pantucci, der., *Understanding Iran's Role in the Syrian Conflict*, Royal United Service Institute-RUSI, Ağustos 2016, s. 4; "Iran in Syria-From an Ally of the Regime to an Occupying Force", *Naame Shaam* 1. Baskı, Eylül 2014, s. 13-14.

25 Savaş ve istihbarat arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. Günümüzde nerdeyse istihbarat artık savaş olgusunun yerini almaya başlamıştır. Bkz.: Kadir Ertaç Çelik, "Çin İstihbaratı: Deskriptif Bir Bakış", *Asya Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, Güz 2017, s. 68.

Filistin'deki İslami Cihat Hareketi'ne ve Yemen'deki Husilere olan desteğini sürdürebilmektedir. Tahran'ın Lübnan, Suriye, Irak ve Yemen hattında oluşturduğu direniş eksenini, olası İsrail ya da ABD saldırısına verilecek misilleme eylemler bağlamında İran'ın caydırıcılığının temel sütunlarını oluşturmaktadır. Dolayısıyla Esad rejiminin düşmesi Tahran açısından ciddi bir jeopolitik darbeyi ifade edeceğinden Suriye iç savaşı, İran için büyük bir endişe kaynağı oluşturmıştır.

Soğuk Savaş sonrası yeni güvenlik anlayışına uygun bir biçimde İran'ın ulusal güvenlik stratejisi öngörülemez çok yönlü tehditlerle baş edebilmek için önleyici, asimetrik, psikolojik, hibrit (karma) ve vekalet (proxy) savaşı gibi gayri nizami harp yöntemlerine dayanmaya başlamış, daha da önemlisi güvenlik stratejileri artık sınır aşan bir boyut kazanmıştır. Bu doğrultuda İran, Suriye'de "İslam Devrimi'nin güvenliği" ya da "Şii direnişi" gibi çeşitli referans nesnelere kullanarak ilgili ülkeyi güvenlikleştirmeye yoluna gitmiş ve böylelikle Şam üzerinden gerçekleştireceği hibrit savaşını meşrulaştırmayı başarmıştır.

İran İslam Cumhuriyeti, Tunus, Mısır, Bahreyn ve Yemen halkının taleplerini retorik olarak desteklemesine rağmen Suriye'deki halk ayaklanmasını İran içindeki muhalif kalkışmaya eşdeğer olarak görmüş ve ulusal güvenliğini geniş Ortadoğu coğrafyası üzerinden çizerek Suriye meselesini ulusal güvenliğinin bir parçası addederek güvenlikleştirmiştir. Diğer bir deyişle Tahran, Şam rejiminin devrilmesinin kendi güvenliği için oluşturacağı tehditleri var olduğundan daha fazla göstererek konuyu bir ulusal güvenlik meselesi haline getirmiş ya da büyük oranda içeride ve dışarıda canlı tutulmaya çalışılan İran İslam Devrimi'nin savunulması idealini pekiştirme aracına dönüştürmüştür. İran Suriye'yi iki temel söylem üzerinden ulusal güvenlik sahasına dâhil etmiş ya da meseleyi güvenlikleştirmiştir. Bunlar:

İran Devrim Muhafızları İstihbarat Genel Komutanı Hüseyin Taib, Arap Baharı ayaklanmalarının Suriye'ye sıçraması üzerine yaptığı açıklamada: *"Suriye İran'ın 35. Eyaleti ve bizim için stratejik bir eyalettir. Eğer düşman bize saldırıp Suriye veya İran'ı almaya kalkışırsa, öncelik Suriye'yi korumaktan geçer. Çünkü Suriye'yi*

elimizde tutabilirsek İran'ı savunabiliriz. Bununla beraber eğer Suriye'yi kaybedersek İran'ı elimizde tutamayız."²⁶ sözlerini sarf etmiştir.

İran Ulusal Güvenlik Yüksek Konseyi eski Başkanı Said Celili yaptığı açıklamada: *"Suriye'de yaşananlar bir iç mesele değil, bölgedeki ve dünyadaki direniş eksenini ile düşmanları arasındaki bir çatışmadır. İran, Suriye'nin temel parçası olduğu direniş ekseninin kırılmasına hiçbir şekilde müsamaha göstermeyecektir."*²⁷ demiştir.

Tahran, bölgesel direniş pekiştirme adına Esad rejimine olan askeri, teknik ve lojistik desteğini arttırmış, savaşın uzamasıyla birlikte İran'ın savunma harcamalarında ve askeri kayıplarında ciddi artışlar baş göstermeye başlamıştır. Bunun üzerine Tahran, İslam Devrimi'nin yurt dışında savunulmasından sorumlu Devrim Muhafızları Ordusu'nun (Pasdaran) Suriye'deki savaşına destek olmak için ülke savunmasından sorumlu olan İran Ordusu'nu (Arteş) ilk kez yurtdışında görevlendirmiştir.²⁸ Bu politika değişikliğinde; büyük orandaki askeri kayıplardan sonra savaşçı tedarikinde yaşanan zorluklar etkili olsa da esasında bu durum Tahran'ın güvenlik stratejilerindeki dönüşümü ifade etmektedir. İran, Arap Baharının Suriye'ye sıçramasından itibaren geleneksel güvenlik stratejisinin ürünü olan dar ulusal güvenlik (ülke iç savunmayı esas alan) anlayışı yerine savaşı ülke sınırlarının dışına taşıyan önleyici savaş stratejine ciddi anlamda ağırlık vermeye başlamıştır. Bu savaş stratejisinin temelini büyük oranda 2006 Lübnan iç savaşıyla birlikte atan İran, Suriye ve ardından Yemen iç savaşlarıyla birlikte bu pratiğini; asimetrik ve hibrit savaş yöntemlerini aktif ve etkili bir şekilde kullanabilecek derecede güçlendirmiş ve derinleştirmiştir.

26 Yossi Mansharof, "Iranian Official: The Loss of Syria Will Lead to The Loss of Tehran Itself; Syria Is an Iranian Province; Iran Has Formed A 60,000-Strong Syrian Basij; Israel Is Our Only Threat", *The Middle East Media Research Institute- MEMRI*, Sayı: 946, Mart 2013, <https://www.memri.org/reports/iranian-official-loss-syria-will-lead-loss-tehran-itself-syria-iranian-province-iran-has>, (Erişim Tarihi: 03.12.2017).

27 Jubin M. Goodarzi, "Syria and Iran: Alliance Cooperation in a Changing Regional Environment", *Ortadoğu Etütleri*, Cilt: 4, Sayı: 2, Ocak 2013, s. 33.

28 Paul Bucala, "The Artesh in Syria: A Fundamental Shift in Iranian Hard Power", *Critical Threats*, <https://www.criticalthreats.org/analysis/the-artesh-in-syria-a-fundamental-shift-in-iranian-hard-power>, (Erişim Tarihi: 20.11.2017).

Günümüzde İran'ın Devrim Muhafızları Ordusu'na bağlı Kudüs Gücü tarafından Suriye'de savaşmak üzere örgütlenen 14'ün üzerinde milis grup bulunmaktadır. Doğrudan İran'a bağlı olarak hareket eden bu grupların en önemlileri Lübnan Hizbullahı, Suriye Hizbullahı, Bedr Ordusu, Fatimiyyun Tugayı, Zeynebiyyun Tugayı, Seyyide Rukiya Tugayı, Kataib-i İmam Ali, Abul Fazl Taburu, Kataib-i Hizbullah'dır. Bunlar arasında Haşd-i Şabi, Ebu Fadıl Abbas Tugayı, Zülfikâr Tugayı, Kataib-i Seyid Şuheda ve İbn Yasir Tugayı gibi Iraklı Şii milis grupları da saymak gerekir. Bunların dışında Kefil Zeynep Tugayı, El-Vaad Es-Sadık Birliği, Esedullah Galip Tugayı, İmam Hüseyin Tugayı, Hareket-i Nüceba, Asaib-i Ehli'l Hak, İmam Ali Tugayları ve Horasani Tugayı da Suriye'de savaşan Şii milis gruplar arasındadır.²⁹

2.4.1. Hedef

- Suriye'deki askeri varlığını artırmak suretiyle Lübnan'dan Yemen'e kadar uzanan Şii direniş eksenini güçlendirmektir.
- İran'ın hibrit savaş yöntemleri konusundaki tecrübesini geliştirmesidir. Bu bağlamda Suriye'yi füze gücü, milislerin eğitimi ve diğer askeri kapasitesi için önemli bir test alanı olarak kullanmaktadır.
- İran'ın güvenliğini ve olası tehditleri sınırlarının ötesinde karşılamasıdır. Bunun için Suriye'deki gelişmeleri, İslam Devrimi'ne bir tehdit olarak (halka) kabul ettirmek ve halihazırda 70 bini bulan Suriye'deki askeri gücünü 30 garanti altına almaktır.
- ABD'nin Suriye'deki askeri varlığını ve radikal gruplara verdiği desteği sona erdirmek adına "terörle mücadeleyi" meşru bir zemin olarak kullanmaktadır.
- Bu kapsamda önümüzdeki dönemde PYD/PKK terör örgütüne karşı girişilecek muhtemel operasyonlarda Esad rejimini desteklemektir.

29 Mohammad Al-Iraqi, "Iran And Armed Militias in Post-ISIS Iraq", *Journal for Iranian Studies*, Cilt: 1, Sayı: 3, Haziran 2017, s. 97-101.

30 "İran'ın Suriye'de 70 Bin Askeri Gücü Var", *Artı Gerçek*, <https://www.artigercek.com/iran-in-suriye-de-70-bin-askeri-gucu-var>, (Erişim Tarihi: 11.05.2018).

- Esad sonrası Suriye’de kalıcı bir güvenlik yapılanması ve tutunma noktası oluşturmak adına askeri güçlerini kurumsallaştırma yoluna gitmektedir.
- Gelecekte muhtemel bir şekilde gerçekleşecek Hizbullah’ın İsrail’e karşı savaşında Suriye Ulusal Savunma Güçleri’ni ve Şii milisleri etkin olarak kullanabilmektir.

2.4.2. Yöntem

İran’ın Suriye’deki güvenlik stratejilerinde temel olarak hibrit savaş yöntemleri kullanılmıştır.

- Suriye İç Savaşı’nın başlangıç aşamasında psikolojik savaş, algı operasyonları ve medya yönetimi etkin olarak kullanılmıştır. Savaş sonrası asimetrik ve gayri nizami harp yöntemleri kullanılmaya başlanmıştır.
- Sorunun diplomatik yollardan çözümü ve diğer askeri tedbirlerle ilgili Astana müzakerelerinde görüşmeler sürdürülmektedir.

2.4.3. Söylem

- Suriye’deki yabancı müdahalesini ve radikal örgütlere verilen desteği vurgulamak ve Batı’nın bu komplolarına karşı gerekli önleyici tedbirleri almayı meşrulaştırmaktır.
- “Şam Hükümeti’nin isteği ve rızası” üzerine Suriye’de bulunduğunu, ülkenin toprak bütünlüğüne ve egemenliğine diğer ülkelerin de saygı göstermesi gerektiğini vurgulamaktır.
- “Suriye’nin İran’ın 35. eyaleti” olduğuna yönelik söylemlerle Suriye’yi İran’ın ulusal güvenliğinin bir parçası haline getirmek ve dolayısıyla savunulması için girişilecek eylemleri meşrulaştırmaktır.

2.4.4. Araçlar

- İran’ın Suriye’deki güvenlik stratejilerinde birincil olarak Devrim Muhafızları Ordusu (Pasdaran) ve ikincil olarak Pasdaran’a bağlı tugaylar ve diğer Şii milis yapılanmalar araç olarak kullanılmaktadır.

- Tahran, Suriye'de son dönemde artan askeri kayıplar nedeniyle İran Ordusu'nu (Artes) da bölgede görevlendirmeye başlamıştır.
- Diğer taraftan İran'ın yeri geldiğinde PYD/PKK terör örgütünü rakip unsurlara karşı bir araç olarak kullandığı bilinmektedir.

3. İran'ın Suriye'deki Güvenlik Stratejilerinin Bölgesel Güvenliğe Etkileri

Tahran bölgesel etkinliğini birinci olarak devlet dışı aktörler ve milis gruplar üzerinden, ikinci olarak Şii Arapların dini duygularını canlandırarak, üçüncü olarak Amerika ve İsrail karşıtlığından yararlanarak ve dördüncüsü, müttefiklerinin başarı elde etmesini sağlamak adına seçimlere müdahale ederek arttırmaktadır. Tahran'ın Suriye'de izlediği kapsamlı güvenlik stratejisi ve yeniden canlandığı devrimci revizyonist dış politika anlayışı bölgesel güvenlik algısını derinden etkilemiş ve dönüştürmüştür.

Suriye Krizinin bölgesel güvenliğe etkileri;

- Birincisi, İran'ın Suriye'de dinamikleri sarsan bir askeri harekate girişmesi, yalnızca bölgesel güvenlik anlayışını değiştirmemiş aynı zamanda küresel tehditlerle mücadeleyi esas alan uluslararası düzeyde yeni bir güvenlik konseptine duyulan ihtiyacı da ortaya çıkarmıştır. BM Güvenlik Konseyi'nin işlevsizliği bir kez daha ortaya çıkmıştır.
- İkincisi, İran'ın Suriye'de aktif bir şekilde kullandığı asimetrik savaş yöntemleri ve gayri nizami harp teknikleri, bölgesel ve küresel aktörlerin Suriye'deki savaş stratejilerini de etkilemiş, devletlerin düzenli ordu birlikleri yerine milis güçlere ve terör örgütlerine destek vermesi gündeme gelmiştir. Bu durum devlet destekli uluslararası terörizmin yayılmasına yol açmıştır.
- Üçüncüsü, İran'ın Suriye'de Şii milisler vasıtasıyla ele geçirdiği kentlerde mezhebi asimilasyonu öngören demografi politikaları izlemesi, bunun yol açtığı insani krizler ve mülteci dramı, özellikle Suriye'ye komşu ülkelerde güvenliği olumsuz yönde etkilemiştir.

- Dördüncüsü, İran'ın terörle mücadele kavramını algı yönetiminin bir parçası olarak Suriye iç savaşında etkili bir şekilde kullanması, bunu Suriye'ye müdahale stratejisinde meşrulaştırıcı bir argümana dönüştürmesi ve bu sayede bölgesel etkinliğini arttırması, devletlerin bölgesel hegemonya için güvenliği araçsallaştırdığı çarpık bir nüfuz anlayışı geliştirmelerine yol açmıştır. Bu noktadan sonra terörle mücadele konsepti Ortadoğu'nun güvenlik kompleksini derinleştiren bir argüman olarak yükselmeye başlamıştır.
- Beşincisi İran'ın Suriye'de asıl tehdit unsurunun kim olduğu ve nereden geldiği konusunda yürüttüğü propaganda, bölgesel güvenlik algısının şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamıştır. Kendisi için tehdit oluşturan unsurları algı yönetimi sayesinde başka ülkeler için de bir güvenlik meselesi haline getirmiştir.

Sonuç

Kopenhag Okulu'nun sektörel güvenlik anlayışıyla birlikte akademik çalışmalarda yeni bir fenomen olarak beliren genişletilmiş güvenlik konsepti, çok geçmeden hem bölgesel düzeyde hem de devletlerin güvenlik uygulamalarında önemli bir pratik olarak işlevselleşmiştir. Bunun en önemli yansıması devletlerin dış politikalarında güvenikleştirme faaliyetlerine girişmesi olmuştur. Ulusal düzlemde belirli konu, bölge veya kimlik gibi referans nesnelere üzerinden gerçekleştirilen güvenikleştirme eylemi, dış politika söz konusu olduğunda aktör (devlet), mekân (kutsal türbeler) veya değerler (İslam devrimi, bağımsızlık) bağlamında kullanışlı hale gelmektedir. Suriye, hem barındırdığı kutsal türbeler açısından hem Şii Hilali'nde üstlendiği köprü vazifesi sebebiyle hem de yabancı müdahalesi ve Batı karşıtlığı bağlamında İran'ın güvenlik refleksinde önemli bir yer tutmuştur.³¹ Tahran, Şam merkezli gelişmeleri bir noktadan sonra kendisine yönelebilecek tehditler olarak kabul etmiştir. Diğer bir ifadeyle İran Hükümeti, çeşitli söylemlerle mevcut tehdidi var olduğundan daha büyük göstererek (yani güvenikleştirerek), bu ülkede

31 Daha fazla bilgi için bkz.: Kadir Ertaç Çelik, "İslam Devrimi Sonrası İran'da Kimlik ve Dış Politika: Konstrüktivist Bir Bakış", *Bölgesel Çalışmalar Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 261-263.

gerekli tedbirlere başvurmayı ulusal ve uluslararası düzeyde meşrulaştırmaya çalışmıştır. Bu bağlamda Suriye, özellikle 2011 Arap Baharı sonrası İran'ın güvenlik stratejilerinde merkezi bir rol oynamaya başlamış, asimetrik ve hibrit savaş yöntemlerini aktif bir şekilde kullanabileceği vazgeçilmez bir test sahnesine, itibar vesilesine ve savları için bir ispat aracına dönüşmüştür.

KAYNAKÇA

“Extensive Interview with Gholampour”, *Farsnews*, <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13950706001035>, (Erişim Tarihi: 27.11.2017).

“Iran Calls Syrian Protests a Western Plot”, *Reuters*, <https://www.reuters.com/article/us-syria-iran/iran-calls-syrian-protests-a-western-plot-idUSTRE73B22V20110412>, (Erişim Tarihi: 17.11.2017).

“İran’ın Suriye’de 70 Bin Askeri Gücü Var”, *Artı Gerçek*, <https://www.artigercek.com/iran-in-suriye-de-70-bin-askeri-gucu-var>, (Erişim Tarihi: 11.05.2018).

AL-IRAQI, Mohammad, “Iran And Armed Militias in Post-ISIS Iraq”, *Journal for Iranian Studies*, Cilt: 1, Sayı: 3, Haziran 2017, s. 96-115.

ANSARI, Ali-Aniseh Bassiri Tabrizi, “The View from Tehran”, Aniseh Bassiri Tabrizi-Raffaello Pantucci, der., *Understanding Iran’s Role in the Syrian Conflict*, Royal United Service Institute-RUSI, Ağustos 2016, s. 3-9.

AYOOB, Mohammed, “Security in the Third World: Searching for the Core Variable”, Norman A. Graham, der., *Seeking Security and Development -The Impact of Military Spending and Arms Transfers-*, Lynne Rienner Publishers, ABD 1994, s. 15-28.

BRAUCH, Hans Günter, “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış Güvenlik Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt: 5, Sayı: 18, Yaz 2008, s. 1-47.

BUCALA, Paul, “The Artesh in Syria: A Fundamental Shift in Iranian Hard Power”, *Critical Threats*, <https://www.criticalthreats.org/analysis/the-artesh-in-syria-a-fundamental-shift-in-iranian-hard-power>, (Erişim Tarihi: 20.11.2017).

BUCHTA, Wilfried, "Iran's Security Sector: An Overview", *Challenges of Security Sector Governance in the Middle East-DCAF*, Bildiriler, 12-13 Temmuz 2004, DCAF Conference Papers, Cenevre 2004.

BUZAN, Barry-vd., *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers, Boulder 1998.

BYMAN, Daniel-vd., *Iran's Security Policy in the Post-Revolutionary Era*, RAND Corporation, Santa Monica 2001.

Canadian Security Intelligence, *Between Hope and Fear A New Iran?*, World Watch: Expert Note, Canada 2016.

ÇELİK, Kadir Ertaç, "Çin İstihbaratı: Deskriptif Bir Bakış", *Asya Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, Güz 2017, s. 67-75.

ÇELİK, Kadir Ertaç, "İslam Devrimi Sonrası İran'da Kimlik ve Dış Politika: Konstrüktivist Bir Bakış", *Bölgesel Çalışmalar Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 251-274.

CURTIS, Glenn E.-Eric Hooglund, *Iran A Country Study*, Federal Research Division-Library of Congress, Washington 2008.

DÖNMEZ, Suat, "Güvenlik Anlayışının Dönüşümü: İttifak Kavramı ve NATO", Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

EROL, Mehmet Seyfettin, "İran Perspektifinden Yeni Döneme Yönelik 'İşbirliği' Modelleri", *Türk Yurdu*, Cilt: 34, Sayı: 318, 2014, s. 16-19.

EROL, Mehmet Seyfettin, "Uluslararası İlişkiler Aktörü Olarak Terör Örgütleri", Haydar Çakmak, der., *Terörizm*, Platin Yayınları, Ankara 2007, s. 73-97.

EROL, Mehmet Seyfettin-Oktay Bingöl, "Afganistan'da Geçiş Safhası, Bölge Ülkeleri ve 2014 Sonrası Öngörüler", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt: 5, Sayı: 10, Yaz 2012, s. 173-188.

FUKUYAMA, Francis, *Devlet İnşası 21'inci Yüzyılda Dünya Düzeni ve Yönetişim*, Remzi Kitapevi, İstanbul 2005.

FULTON, Will-vd., *Iranian Strategy in Syria*, Institute for The Study of War (ISW)-AEI's Critical Threats Project, Mayıs 2013.

GOODARZI, Jubin M., "Syria and Iran: Alliance Cooperation in a Changing Regional Environment", *Ortadoğu Etütleri*, Cilt: 4, Sayı: 2, Ocak 2013, s. 31-54.

GOODARZI, Jubin M., *Iran and Syria: The End of the Road?*, Wilson Center, Sayı: 79, Haziran 2015.

GÜNTAY, Vahit, "Uluslararası İlişkiler Bağlamında Güvenlik Algısı ve Siber Güvenlik; Akdeniz, Karadeniz ve Avrupa Bölgeleri Üzerine Bir Değerlendirme", *International Journal of Social Science*, Sayı: 37, Sonbahar 2015, s. 477-489.

KÜÇÜKŞAHİN, Ahmet, "Güvenlik Bağlamında, Risk ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir ve Nasıl Belirlenmelidir?", *Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Sayı: 4, 2006, s. 7-40.

MANSHAROF, Yossi, "Iranian Official: The Loss of Syria Will Lead to The Loss of Tehran Itself; Syria Is an Iranian Province; Iran Has Formed A 60,000-Strong Syrian Basij; Israel Is Our Only Threat", *The Middle East Media Research Institute-MEMRI*, Sayı: 946, <https://www.memri.org/reports/iranian-official-loss-syria-will-lead-loss-tehran-itself-syria-iranian-province-iran-has>, Mart 2013, (Erişim Tarihi: 03.12.2017).

"Iran in Syria-From an Ally of the Regime to an Occupying Force", *Naame Shaam*, 1. Baskı, Eylül 2014.

RAMAZANI, Rouhullah K., *Independence Without Freedom: Iran's Foreign Policy*, Charlottesville-Londra 2013.

United States Institute of Peace, *Syria's Alliance with Iran*, Washington Mayıs 2007.

WOLFERS, Arnold, "National Security as an Ambiguous Symbol", *Political Science Quarterly*, Cilt: 67, No: 4, 1952, s. 481-502.

Structured Abstract

Security is the situation which refers to the lack of any threat to the values of states may have. Securitization is actualized in the way that the world countries, valuing certain reference objects in foreign policy, entrenches in people's mind that it is an obligation or a duty to protect the relevant objects. Iran's reference objects in its foreign policy fundamentally based on three concepts. These can be listed as "Islamic Revolution", "sacred shrines" and "national independence/Anti-Western sentiment/foreign intervention". In this sense, Iran has explicitly defended these elements which are worth protecting in Syria especially after the 2011 Arab Spring. Then, Iran's security strategies in Syria has developed in a very comprehensive way and Tehran actively began to use the asymmetric warfare methods which could be described as "the war occurred between the less and the more powerful military units". Iran, helping Assad regime to establish militia forces to carry out unconventional warfare methods, has materialized preventive or proactive moves that affected not only Syria's station, but also impaired the regional security as well.

In the post-Cold War era, security has broadened and gained a comprehensive dimension not only in the political and military arena, but also in areas such as economy, society, technology (cyber), environment, energy and climate.

The multidimensional and transboundary nature of the threats in the new security approach has brought unpredictable risks to the national security of the states. Then, countries have started to use preventive and psychological warfare techniques against the enemy, including disinformation, propaganda and perception management.

The security structure of the Islamic Republic of Iran consists of a combination of institutions responsible for internal and external security, including national defense and intelligence issues. The Iranian Army has been assigned with broad authority, such as the provision of evaluation and consultancy services on national

security issues. In this sense, its impact confines geographically and remain very functional and institutional. The influence of the Iranian Army is felt directly in arms procurement, trainings, military exercises and annual budget talks. On the other hand, due to its links with the revolutionary character and the religious leader, the Islamic Revolutionary Guard Corps is commitment to export Islamic revolution in abroad.

In accordance with the new post-Cold War security concept, Iran's national security strategy has begun to rely on unconventional warfare methods such as preventive, asymmetric, psychological, hybrid and proxy war to cope with unpredictable and multifaceted threats. Above all, Iran's security strategy has gained a broader dimension that transcends its geographical frontier.

Iran has taken a significant advantage in the 2006 Israel-Hezbollah War thanks to the alliance and military cooperation with the Bashar Assad regime. What's more, Tehran has significantly increased its asymmetric and hybrid war experience by this way. However, when the Arab Spring has brought out in 2011, the Assad regime couldn't cope with the uprising in Hama and subsequently the other cities due to its dependency on regular army and the lack of paramilitary units. Assad regime's massacres against civilians have caused Iran to worry about the future of the regime and led to the disappointment on the side of Iran. So much so that Tehran did not believe that the constitutional order could be restored at that time and the Assad regime could not survive for a long time. Iran has begun to provide military and technical assistance to the Assad regime after the latter's failure in suppressing the uprisings and heart-wrenching massacres. Tehran sent mobilized militia forces to Syria and helped Assad regime to reorganize Shabiha militias (similar to The Basij) and establish National Defense Forces (counterpart of Hashdi Shabi) in the country. Iran has resorted to harsh, pre-emptive and aggressive measures against the threats in Syria. Tehran shapes Syrian strategies in the light of military and intelligence activities, secret operations and knowledges sent by the Revolutionary Guards and Iraqi-originated Shia militias.

The securitization has realized by the reference subjects such as a particular issue, region or identity on national level. On the other hand, an actor (state), a location (sacred shrines) or values (Islamic revolution, independence) have become useful on foreign policy context. In this sense Syria has held an important point for Iran in the context of the latter's foreign intervention and anti-Western agenda and due to the sacred shrines and its "bridge function" in Shia Crescent. Tehran has perceived the developments in Syria as threats against Islamic Republic and its values. In other words, the Iranian government tried to legitimize its security measures in Syria by means of securitization.